

Τρόποι ἀναγνώσεως καὶ ἐπιλογῆς

Τοῦ κ. Α.Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ,
Καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν

Τὰ ἐρωτήματα

Πῶς βλέπουμε τηλεόραση; Πῶς ἀκοῦμε ραδιόφωνο; Πῶς διαβάζουμε ἐφημερίδες; Ὑπάρχει ἕνας ιδιαίτερος τρόπος, μία εἰδική τακτική γιὰ νὰ βάλουμε τάξη σ' ὅλες αὐτὲς τὶς πληροφορίες πού μᾶς προσεγγίζουν κατὰ συρροή ὥστε νὰ κρατήσουμε ἐκεῖνες πού μᾶς ἐνδιαφέρουν καὶ νὰ προσέξουμε πράγματα πού ἐκ πρώτης ὄψεως μᾶς ἀφήνουν ἀδιάφορους;

Χρειαζόμαστε πράγματι μιὰ ἐπισκόπηση τοῦ καθημερινοῦ τύπου ὅπως τὴν κάνουν πολλές ραδιοφωνικὲς ἢ καὶ τηλεοπτικὲς ἐκπομπές; Θὰ ἦταν ἴσως λύση μιὰ ἐβδομαδιαία ἐπιλογή ὅπως τὴ συνθηθίζουν πολλές ἐφημερίδες περιλαμβάνοντας τὶς πιὸ σημαντικὲς –γιὰ ποιόν ἄραγε;– εἰδήσεις τῆς ἐβδομάδος; Ἀσφαλῶς θὰ ὑπάρχουν καὶ μηνιαῖες γιὰ τὴν ἐτήσιες κυκλοφοροῦν πολλές. Καὶ σ' αὐτὲς διαπιστώνεις, καὶ λόγω χώρου, τὴ συρρίκνωση τῶν πληροφοριῶν σὲ μέγεθος ἐλαχιστοποίησης.

Τί ἀπομένει τελικὰ ἀπ' ὅλα τὰ γεγονότα πού πολιορκήσαν τὶς αἰσθήσεις μας καὶ ἀπαίτησαν τὴν πλήρη καὶ ἀποκλειστικὴ προσοχή μας ἐπὶ ὥρες καὶ μέρες; Κι ἂν φτάσουμε νὰ κάνουμε τὸ χρονικὸ τοῦ αἰῶνα πού περνάει καὶ φτάνει στὸ τέλος του, τότε τί θὰ ἀπομείνει γιὰ νὰ στολίζει «τὸ εἰκονοστάσι τῆς μνήμης»; Θὰ προχωροῦμε ἔτσι ἀπὸ ἐκπτώση σὲ ἐκπτώση γιὰ νὰ κρατήσῃ ὁ ἐπιλέγων ὅσα στοιχεῖα τοῦ φαίνονται ἄξια νὰ μνημονευθοῦν.

Τὸ ἴδιο συμβαίνει πολλὲς φορὲς μὲ τὰ ἀρχεῖα καὶ τὰ ἀποκόμματα ἐφημερίδων πού συγκεντρώνουμε γιὰ μελλοντικὴ μας χρήση. Κάτι πού παρουσιάζει ἐνδιαφέρον τὴ στιγμή τῆς ἀποκοπῆς του, σὲ προκαλεῖ ἀργότερα νὰ διερωτηθεῖς γιὰ τοὺς λόγους πού σ' ἔκαναν νὰ τὸ προσέξεις, νὰ τὸ μαζέψῃς καὶ νὰ τὸ ἀρχει-

οθετήσῃς. Καὶ δὲν μιλάμε γιὰ τὰ συστηματικὰ ἱστορικὰ ἀρχεῖα πού κράτη, πανεπιστήμια, σύλλογοι συγκροτοῦν γιὰ νὰ μπορεῖ ὁ καθένας νὰ βροῖκε ἐκεῖνο πού ἔχει ἀνάγκη ὅποτε θὰ τὸ θελήσει. Ἀναφερόμαστε σ' ἐκεῖνα πού συλλέγουμε ἰδιωτικὰ καὶ προσπαθοῦμε νὰ τὰ ταξινομήσουμε εἰς εὐκαιρὸν βοήθειαν. Παρ' ὅλες τὶς φιλότιμες προσπάθειες, τότε πού τὸ χρειάζεσαι δὲν μπορεῖς νὰ τὸ βρεῖς καὶ νὰ τὸ συσχετίσῃς μὲ τὰ καινούργια πού θέλεις νὰ φωτίσῃς μὲ τὰ παλιά. Καὶ τότε σοῦ ἔρχεται ἡ ἐπιθυμία νὰ εἶχες ἀρκεστεῖ στὴ φτωχιά μνήμη σου καὶ νὰ σοῦ ἔλειπε ἡ ἀρχειοθέτηση. Σὲ στιγμὲς μάλιστα πού δὲν μπορεῖς νὰ βγάλῃς ἄκρη, μπαίνεις στὸν πειρασμὸ νὰ τὰ σκορπίσεις ὅλα στοὺς πέντε ἀνέμους.

Τὰ μέσα

Δὲν εἶναι ὅμως ἀναγκαῖο νὰ φθάνει κανένας σὲ ἀκρότητες καὶ ἀκραῖες λύσεις. Εἶναι δυνατὸ χρησιμοποιώντας διάκριση καὶ ἐγκράτεια νὰ ἀναπαύεται στὰ λίγα ὥστε νὰ εἶναι εὐχερὴς καὶ ἡ χρῆση τους τὴν κατάλληλη στιγμή. Ἀκόμη ἡ χρῆση πιὸ σύγχρονων τεχνικῶν μὲ ἠλεκτρονικὴ ἀναζήτηση καὶ ὑποστήριξη νὰ μπορεῖ νὰ εἶναι πιὸ ἀποτελεσματικὴ.

Ἐπίσης, ἡ *συνεργασία* μὲ κάποια ομάδα ἐργασίας πού θὰ λειτουργεῖ ἐγκρατῶς καὶ διακριτικὰ μπορεῖ νὰ βοηθήσῃ στὴν ἐπιλογή τῶν «διατηρητέων». Ὁ διάλογος μαζί τους θὰ μποροῦσε νὰ διευκολύνει καὶ στὸ σχολιασμὸ τῶν εἰδήσεων καὶ τὴ χρησιμότητά τους. Τί ἀπ' αὐτὲς εἶναι σπουδαῖο καὶ τί ἀσήμαντο; Πῶς θὰ μποροῦσε νὰ στοιχειοθετηθεῖ μιὰ ὑποθετικὴ ἀπάντηση σ' ἕνα ὑποθετικὸ ἐρώτημα πού ἔμμεσα μᾶς θέτουν οἱ καταστάσεις πού ἐμφανίζονται στὸ προσκήνιο; Πῶς θὰ

συνδυάζαμε τις προκλήσεις και τις προσβολές με μία *συγκατάθεση* ν' ασχοληθοῦμε μαζί τους χωρὶς πάντως νὰ *αίχμαλωτιστοῦμε* ἐγκλωδισμένοι στὸν κλοιό τους καὶ νὰ *παλαίψουμε* με *πάθος* γιὰ τὴν προβολὴ ἐκείνων τῶν στοιχείων ποὺ προάγουν τὸ ἀγαθὸ ἢ νὰ σταματήσουμε ἢ νὰ ἀναστείλουμε ὅ,τι διευκολύνει τὴν ἐπικράτηση τοῦ κακοῦ στὴν ὁποιαδήποτε μορφή τους.

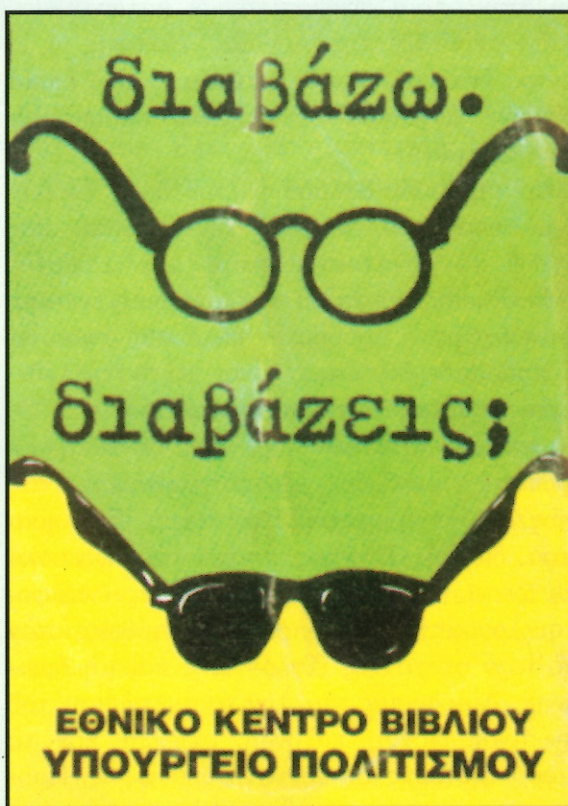
Οἱ προϋποθέσεις

Κάτι τέτοιο προϋποθέτει μία *προφητική διάσταση* στὴ ματιά με τὴν ὁποία θὰ ἀντικρίζουμε γεγονότα καὶ πληροφορίες γι' αὐτά. Καὶ δὲν ἀρκεῖ ἡ προφητικὴ διάσταση μόνο στὴν ὄραση, ἀλλὰ καὶ στὴν ἀκοή, καὶ στὴν ἀφή, καὶ στὴ γεύση καὶ στὴν ὄσφρηση. Γιὰ μιὰ *ποιμαντική θεώρηση* θὰ χρειαστοῦμε αὐτὸ ποὺ τονίζουμε συχνά, μιὰ *ποιμαντικὴ τῶν πέντε αἰσθήσεων*. Ποιμαντικὴ ἀντίληψη δηλαδὴ καὶ ὄχι ἀπλῶς συσσώρευση μεμονωμένων στοιχείων, ὥστε νὰ μπορέσουμε νὰ σχηματίσουμε συνολικὴ εἰκόνα τῶν καταστάσεων καὶ ὄχι ψιλὰ «αἰσθήματα», ιδιότητες τῶν ἀντικειμένων. Οἱ πληροφορίες δὲν ἀρκοῦν γιὰ νὰ ὀδηγήσουν στὴ γνώση καὶ στὴ σοφία καὶ τελικὰ στὴ ζωὴ, τὴν ἀληθινὴ ζωὴ, στὸ πλήρωμα.

Γιὰ νὰ γίνουν ὅμως αὐτά, χρειάζεται συνεχὴς *ἄσκηση ἐπὶ χάρτου καὶ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους*. Ἡ ποιμαντικὴ ὁμάδα νὰ προσλαμβάνει τὶς πληροφορίες, νὰ τὶς ἀξιολογεῖ, νὰ τὶς σχολιάζει, νὰ τὶς προσφέρει συνθετικὰ ἔτσι ὥστε τὰ πρῶτα ἐρεθίσματα νὰ τυγχάνουν ἐπεξεργασίας καὶ ἀπαντήσεων κατάλληλων καὶ ἀπὸ ἀρμοδίους. Δὲν εἶναι πάντα ἡ ἄμεση ἀπάντηση καὶ ἡ καλύτερη. Οὔτε ἡ «εὐφυοφανής» ποὺ πιθανὸν φαίνεται νὰ ἀφοπλίζει τὸν ἐρωτῶντα διὰ μιᾶς. Μᾶς ἐνδιαφέρουν ἀπαντήσεις ποὺ νὰ ἀπαντοῦν καὶ σὲ ἐπερωτήσεις καὶ ὄχι νὰ κερδίζουν στὶς πρῶτες ἐντυπώσεις. Μιὰ «νίκη» δὲν χρειάζεται νὰ εἶναι «νίκη κατὰ κράτος»· μπορεῖ νὰ εἶναι καὶ στὰ «σημεῖα». Αὐτὸ ποὺ ἔχει σημασία εἶναι ἡ ἀνάγνωση τῶν σημείων τῶν καιρῶν. Μία

ἀποκωδικοποίησή τους στὸ συγκεκριμένο κοινωνικὸ πλαίσιο μέσα στὸ ὁποῖο ζοῦμε.

Ἔνας *ἐκκλησιαστικὸς λόγος* γιὰ παράδειγμα ἀναφορικὰ με τὸν τελευταῖο σεισμό, με τὴν παρουσία τῆς εἰκόνας τῆς Παναγίας «Ἄξιόν Ἔστι» στὴν Ἀθήνα καὶ τὴν ἐξοδὸς τῆς ἀπὸ τὸ Ἅγιον Ὄρος, με τὸ δημογραφικὸ πρόβλημα τῆς χώρας, με τὴν καύση τῶν νεκρῶν ἢ τὴν κλωνοποίησή τους πρέπει νὰ εἶναι *ἐπίκαιρος*, νὰ ἀπαντᾷ δηλαδὴ «εἰς τὸν καιρὸν» καὶ ὄχι νὰ εἶναι παρωχημένος ἐκτὸς χρόνου καὶ τόπου. Νὰ εἶναι οὐσιαστικὸς ἀλλὰ καὶ ντυμένος ἔτσι ποὺ νὰ μὴν ξενίζει σὰν νὰ βγαίνει ἀπὸ μουσεῖο θεατρικοῦ ἐνδυματολογίου. Ἀπαιτεῖται τὸ παλαιὸ ἀλλὰ καὶ τὸ καινούργιο. Χρειαζεται ν' ἀναζητᾷ καὶ νὰ παρακαλεῖ «δοθῆναι αὐτῶ γλῶσσαν παιδείας, τοῦ γνῶναι ἐν καιρῷ ἡνίκα δεῖ εἰπεῖν λόγον» (Ἡσαΐου ν' 4).

«Ἄρά γε γινώσκεις ἢ ἀναγινώσκεις;»
(Πράξεις 17, 30).

Ἀπὸ τὴν ἀνάγνωση, στὴν ἐπίγνωση!